

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА
з курсу „СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРОЛОГІЯ”
для студентів філософського факультету

Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2007

СТРУКТУРА КУРСУ

Лекції

Розділ 1. Теоретичні засади соціальної культурології

- Тема 1. Соціальна культурологія як особлива наука про роль та місце культури в регуляції життєдіяльності суспільства, групи та індивіда.
- Тема 2. Соціологічні концепції культури.

Розділ 2. Засоби і структура соціокультурної регуляції

- Тема 1. Культура як чинник соціальної регуляції. Змістовні елементи духовного життя суспільства.
- Тема 2. Структурні компоненти духовної діяльності : міфологія, релігія, ідеологія, художня культура, наука.
- Тема 3. Функції культури в суспільстві.
- Тема 4. Соціальна сутність особистості.
- Тема 5. Соціальна типологія культур. Динаміка культури.

Розділ 3. Типи соціокультурної регуляції

- Тема 1. Доіндустріальний тип соціальності і культурна регуляція.
- Тема 2. Соціокультурні характеристики індустріального та постіндустріального суспільства.

Всього лекцій

18 год.

Семінарські заняття

- Тема 1 . Розуміюча соціологія культури М. Вебера.
- Тема 2 . Соціокультурна динаміка П. Сорокіна.
- Тема 3. Соціологія культури Франкфуртської школи (Т. Адорно, Г. Маркузе, Е. Фромм та ін.)
- Тема 4. Соціологія культури західного постмодернізму (М. Фуко, Р. Барт, Ж. Бодрійяр, У. Еко та ін.)
- Тема 5. Соціокультурна стратифікація суспільства.
- Тема 6. Рольові уявлення в культурі.
- Тема 7. Суб'єкт культури. Соціокультурна детермінація особистості.
- Тема 8. Проблема культурної ідентичності.
- Тема 9. Соціальні інститути і проблема управління культурою.

Всього семінарських занять

18 год.

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Теоретичні засади соціальної культурології.

Тема 1. Соціальна культурологія як особлива наука про роль та місце культури в регуляції життєдіяльності суспільства, групи та індивіда(2год).

Культура як предмет соціальної культурології. Гуманітарне культурознавство та соціальна культурологія. Соціальна культурологія як особлива наука про роль та місце культури в регуляції життєдіяльності суспільства, групи та індивіда. Суперечливі стосунки соціуму і культури як проблематика соціальної культурології.

Становлення соціальної культурології. Соціологічний аналіз як вивчення реального функціонування культурних норм, цінностей і смислів в суспільному середовищі. Розширення сфери соціального аналізу духовної культури. Аналогія понять „соціологічного еквіваленту культури” та „культурологічного еквіваленту соціуму” (Кондаков І.В.)

Лекція 2. Становлення соціальної культурології. (2год).

Багатоманітність соціальних концепцій культури як відображення багатозначності феноменів культури в суспільно-історичному контексті. Зародження соціальної культурології як науки. Трактатування культури як процесу постійного ускладнення суспільства, його раціоналізації і вдосконалення (праці Л. Моргана, Е. Тайлора, Г. Спенсера та ін). Ідея дифузійнізму як процесу поширення культури та її запозичення. Соціокультурні ідеї Р.Вагнера і Ф. Ніцше, їх вплив на соціологічні і культурологічні погляди епохи модерну.

Поняття колективних уявлень і типів соціальності. Значення М. Вебера для соціальної культурології. Поняття ідеального типу і раціональності як засобів релігійної і культурної компаративістики у вивченні цивілізаційної динаміки. Звернення до концепції М. Вебера в дослідженнях соціокультурної модернізації. Е. Дюркгейм та його роль в становленні соціології культури.

Структурно-функціональний підхід до культури та суспільства як системи взаємозв'язаних відкритих та прихованих функцій, визначаючих місце кожного елементу. Концепції А. Радкліф-Брауна, Б. Маліновського, М. Мід. Основні положення функціоналізму Т. Парсонса. Пізній структурний функціоналізм Р. Мертона. Критика структурного функціоналізму, його місце в усталеній методології вивчення культури. Адаптивний підхід в культурній антропології і структурному функціоналізмі і його зіткнення з теорією „соціального конфлікту”.

Символічний інтеракціонізм і аналіз зв'язку стимулом, знаком, мотивом і самосвідомістю. Роль символіки в соціальному спілкуванні. Психоаналітичні концепції культури в працях З. Фрейда і К.Г. Юнга. Цивілізаційний підхід як вивчення культурних макроспільнот. Концепції О. Шпенглера, М. Данилевського, П. Сорокіна, А.Дж. Тойнбі, сучасні дослідження цивілізацій.

Соціологічний і соціологізаторський підходи. Принципи класового аналізу мистецтва і літератури. Сенс теорії „двох культур в кожній нації”. Ліворадикальний і авангардистський напрямки в сучасній соціальній культурології. Ліворадикальний соціологічний гіперкритицизм (Ю.Габермас).

Структуралізм і постструктуралізм в соціальній культурології (К. Леві-Строс, Р. Барт, Ю. Кристева, М. Фуко). Екзистенціалістські ідеї в соціальній культурології (А.Камю, Ж.-П.Сартр). Теорія постіндустріального інформаційного суспільства (Д.Белл, О. Тоффлер). Неопсихологізм в соціальній культурології (С. Московічі, А. Маслоу). Теорія радикализованого модерну Е. Гідденса. Теорія вичерпаності модерну (Ф. Ферраротті).

Засоби і структура соціокультурної регуляції.

Тема 1. Культура як засіб соціальної регуляції. Змістовні елементи духовного життя суспільства.

Поняття соціокультурної регуляції. Діяльність як загальна антропологічна і філософська категорія. Культура як особлива, спеціально вироблена система регуляції діяльності і поведінки. Суспільство як надсистема, диференційована на основні сфери життєдіяльності: економіка, соціальна регуляція, політика, культура. Проблема обов'язковості культури. Загальна класифікація культурних імперативів в концепції Т. Парсонса: адаптація до середовища, пізнання і оцінка ситуації, визначення цілей і забезпечення взаємодії суспільства.

Культура як сфера духовного виробництва. Соціальна структура духовного виробництва і роль інтелігенції. Культурна діяльність еліти і народних мас. Культурні центри і периферія. Структура духовних потреб: щоденні, групові, суспільні, державні, високі духовні потреби. Культура і промислове виробництво. Культура і політика. Типи соціальності і культура: доіндустріальне, індустріальне і постіндустріальне середовище, їх історична зміна і синхронна взаємодія.

Змістовні елементи духовного життя суспільства. Афективна і культурно-регульована поведінка. Співвідношення соціальної психології і соціології. Культурні і правові критерії девіантної поведінки. Культура як репресивне начало. Звичаї як загальноприйнятні і не підвладні рефлексії зразки поведінки. Роль формування звичок в життєдіяльності індивіда та соціальної групи. Норми як засіб добровільної і усвідомленої співпраці людей. Очікувана поведінка. Класифікація норм за сферами діяльності: норми в поведінці, господарській діяльності, політиці, політиці, мові, художній культурі. Рольові функції і рольові конфлікти. Санкціонування норм. Норми і право. Нормотворчість і межа нормативності. Порушення норм і зміна стереотипів. Цінності як вибір об'єкту або стану наділеного особливим позитивним значенням, що виходить за межі буденності. Класифікація цінностей: вітальні, моральні, соціальні, політичні, релігійні та естетичні. Окремі типи цінностей в різних культурах: сім'я, міжособистісні стосунки, багатство, праця, краса. Двоїсте ставлення до багатства в світових культурах. Практицизм як цінність в різних культурах. Моральні фактори підприємництва. Тілесність, ерос і культура. Психофізичні і соціокультурні фактори в стосунку до тілесності. Соціальна, професійна і культурна обумовленість тілесності і любовної поведінки. Соціокультурні механізми дистанціювання статей і формування любовних стосунків: виховання, нормативність, моралізація, естетизація. Збагачення любовних стосунків як фактор категоризації культурних цінностей. Любовні мотиви в художній і масовій культурі.

Ціннісні розбіжності і поліморфізм культури. Антиномічність орієнтацій: мати – бути, праця – дозвілля, наука – мораль. Соціальний розподіл ціннісних орієнтацій. Принципи впорядкування ціннісного поліморфізму і налагодження соціальної комунікації.

Знання як елемент культури, фіксуючий результат пізнавальної діяльності людини. Типи знань: практичне, духовне, емпіричне і теоретичне. Соціальні і культурні фактори, які впливають на формування свідомості і функціонування знань. Проблема перетворюваності свідомості як непрямого відображення дійсності, її зв'язок з соціальною дією. Соціологія знання в системі культурології. Знання і віра. Знання і інформація. Соціологія знання і теорія інформації.

Значення (сенси) як елемент культури. Значення як специфічний культурний засіб поєднання людини зі світом і суспільством. Основні сфери позначення: природна, предметна і духовна. Мова, знакові системи, символи як засіб позначення фіксації і передачі значень. „Об'єктивні” значення і „внутрішні” сенси людського буття.

Тема 2. Структурні компоненти духовної діяльності : міфологія, релігія, ідеологія, художня культура, наука. Культура і міфологія. Міфологія в різні періоди розвитку культури. Стійкість міфологічної свідомості. Міф як неподільність чуттєвого образу та ідеї, речі і символу. Міфологічна організація культурних змістів. Роль міфології в релігії, художній культурі, політиці, соціальних стосунках і господарській діяльності. Ідеологізовані міфи ХХ століття. Міфологія в масовій культурі.

Культура і релігія. Культурологічний підхід до сутності релігії. Зв'язок релігії з культурним середовищем. Співвідношення між релігійним і світським началами в культурі. Теїстичні і космічні варіанти релігійної свідомості. Загальні соціокультурні функції в релігії. Компоненти релігійної системи : вчення, культ, інститут. Релігія як сакральний зв'язок часів. Священне минуле і есхатологічне майбутнє. Діахронний зв'язок поколінь в культурному житті. Релігійна організація основних подій життєвого циклу. Духовна і соціальна структура релігії. Велика і мала традиції в релігійному житті. Санкціоновані і допустимі варіанти. Секти як сепаратний шлях порятунку. Іманентна суперечливість релігійної системи : розходження між орієнтацією на диференційований порятунок і вимоги інтегації всіх вірних (антиномія „Христос і Великий Інквізитор”). Містика в суспільстві. Проблематика реформації і її зміст в різних релігіях. Передумови і наслідки реформації. Антиреформаторські тенденції і зміст фундаменталізму.

Культура та ідеологія. Антропологічний і соціологічний підходи до ідеології. Ідеологія як джерело хибних уявлень або як відображення соціальних потреб та інтересів різних спільнот, прошарків і груп населення. Ідеологія та масова свідомість. Соціокультурний підхід до функцій ідеології.

Художня культура як сукупна сфера різних форм мистецтва. Загальні принципи соціологічного розгляду художньої культури і окремих варіантів мистецтва. Соціальна функція художньої культури - вироблення ціннісних і смислових елементів культури в образній формі і їх інтеграція в соціальні відносини. Співвідношення соціальних і естетичних сторін в художній творчості. Соціальні і культурні фактори та їх вплив на творчий процес. Структура художньої діяльності : творча еліта, критика, виконавці, публіка.

Наука як специфічний спосіб пізнання світу, заснований на виробленні і систематизації об'єктивних знань про дійсність. Соціокультурні передумови науки. Наука в різному соціальному і культурному контексті, в західній і незахідних культурах. Структура наукової діяльності.

Тема 3. Соціальна сутність особистості. Розгляд особистості в філософській антропології, соціальній психології та соціології культури. Детермінація особистості соціокультурною системою і місце особистості в системі культурної регуляції. Рольові структури особистості. Особистість як об'єкт і як суб'єкт культурної діяльності.

Особистість в різних культурах. Прояви особистості в історії культури як індивідуального самостійного начала і відображення її невлаштованості в художній культурі древності. Релігійне вирішення питання : її деперсоналізація в стосунках з сакральним началом в різних світових релігіях. Культурний поліморфізм і варіабельність особистості. Структура індивідуалізації в різних релігіях і культурних системах. Особистість в східних культурах : домінування принципу органічного включення особистості в колектив і механізм зняття внутрішньої напруженості. Статус особистості в світських культурах. Особистість в класичній європейській культурі. Пріоритет самостійного особистісного начала, утвердження принципу індивідуалізму, його моральне і правове обмеження. Образ людини в літературі та мистецтві Сходу і Заходу.

Гуманістичний потенціал раціонально-етичного індивіда і культурна проблематичність індивідуальності. Криза гуманістичних орієнтацій, проблема відчуження і деперсоналізації в умовах технізації і бюрократизації суспільства. Втеча від „Я” і пошуки альтернативних форм персоналізації. Роль східних культів і нових релігійних та комунітарних течій.

Типи соціалізації особистості. Індивідуалізм і сфери його проявів. Межі індивідуалізму, його крайнощі та форми обмеження. Форми соціалізації особистості в різних соціальних та культурних середовищах. Роль сім'ї і культура дитинства. Модернізація і особистість. Показники адаптації особистості до змін. Маргінальна особистість на межі культур: внутрішній розлад чи розширення духовних горизонтів? Показники відчуження і культурні канали його подолання.

Тема 4. Функції культури в суспільстві. Поліфункціональність культури. Духовне виробництво як сукупність функцій, необхідних для регуляції суспільства і діяльності людини. Класифікація функцій культури відповідно до структури духовного виробництва. Функція виробництва нових норм, цінностей, значень і знань та духовна творчість. Історична еволюція формування значень і знань: від ворожіння до наукової системи. Роль практичного досвіду, художньої творчості і науки у запровадженні інновацій. Індустрія знань та інформації в сучасному світі. Соціальні умови сприйняття інновацій.

Функція накопичення, збереження і передачі культури. Культура як пам'ять про минуле, як хранитель часу. Культурна організація пам'яті і відліку часу: цикли повторень, календар, свята і пам'ятні дні. Вибірковість культурної пам'яті. Принципи збереження і втрати елементів минулого. М. Еліаде про вибірковість колективної пам'яті. Категорія „культурний спадок” як позначення всього сукупного набутку конкретного суспільства або всього людства. Засоби накопичення і збереження минулого досвіду. Мова як засіб колективної пам'яті. Роль тексту, писемності, книгодрукування, мистецтва в збереженні минулого досвіду. Організація збереження культурного досвіду в релігійному суспільстві. Догматизація як засіб впорядкування і захисту комплексу сакральних смислів і знань. Нові інформаційні технології і досягнення в сфері накопичення, збереження і обробки даних. Відтворення духовного процесу. Спадковість і традиція. Дефініція „традиції” в культурології. Проблема співвідношення традиції і сучасності. Принцип самобутності культур, який зумовлює їхню визначеність і стійкість в процесі змін.

Функція цілеутворення, яка фіксує цілі, перспективи і проекти людської діяльності. Спеціалізована культура і розподіл праці. Типи спеціалізованих культур. Релігійне спасіння як перетворення цінності в ціль людської діяльності. Світські типи спеціалізації культури. Раціональність як ціннісний вимір людської діяльності. Рамки раціоналізації людської поведінки. Раціональність як цінність і як практична мета. Мета і засоби. Раціональне та ірраціональне в культурі. Аномія та відчуження. Соціальні та культурні витоки аномії. Протиріччя між ціннісними орієнтаціями і можливостями їх досягнення. Культ успіху і ціннісна репресія проти невдач в західній культурі. Аномія як проблема художньої літератури, права і соціології девіантної поведінки. Етичні принципи приватної конкуренції. Відчуження як соціологічна категорія. Відчуження в культурному житті.

Комунікативна функція і взаємодія між індивідами та спільнотами. Роль культури в диференціації та інтеграції суспільства, в підтримці єдності групи і суспільства або в роз'єднанні суспільств на основі відмінностей. Мова як найважливіший і системний носій комунікативної функції. Новітні комунікативні засоби і формування постіндустріального суспільства. Концепція Г. Маклуена про роль комунікативних технологій в історії культури. Типи комунікацій: традиційна, функціонально-рольова, масова.

Соціалізуюча функція культури. Норми і значення як засоби соціалізації індивідів. Роль виховання, спілкування і самосвідомості в процесі соціалізації. Статусне значення культурних норм в різних культурних середовищах. Статусне присвоєння культури в умовах масового виробництва. Мода і престижне споживання як символ статусу. Статусна символіка в субкультурах : гендерна , молодіжна , професійна , кримінальна і т. п.

Компенсаторна функція як забезпечення різноманітних форм духовної і психологічної розрядки, відволікання від реальних труднощів і відпочинок від життєвих проблем. Культура і форми рекреації.

Ігрова функція культури. Природа і значення гри як функції культури та явища культури. Гра і святкове дійство. Свято в житті суспільства. Й. Гейзінга про роль гри в житті суспільства.

Функція – дисфункція – латентна функція. Функціональний плюралізм як можлива характеристика одного й того ж культурного явища. Розбіжність між суб'єктивною мотивацією і реальною функцією дії. Діалектика функціональності і дисфункціональності. Прояви дисфункціональності в різних сферах культури.

Тема 5. Етносоціальна типологія культур. Динаміка культури в соціумі.

Багатоманітність типологій культури як відображення її багатофункціональності і співвідношення з іншими компонентами (економікою і політикою). Культурні сукупності і культурні системи. Виділення культур за схожістю: господарсько-культурні, етнолінгвістичні, історико-географічні. Культурні ареали.

Соціокультурна стратифікація і субкультури. Багатовимірний характер соціокультурної диференціації. Характер виробництва, рівень освіти, соціальний престиж як фактори диференціації. Соціальний прошарок як форма культурної диференціації. Роль культурної мобільності в зміні соціальної стратифікації. Субкультури і функціональні культури – професійні, територіальні, вікові, статево-вікові, їх роль в диференціації життя суспільства. Молодіжна субкультура в сучасному суспільстві.

Культура і етнос. Культури історичних спільностей. Етнічні культури, пов'язані зі спільністю походження і проживання („кров” і „земля”). Основні характеристики етнічної культури: локальна солідарність і антагонізм в стосунку до інших етносів. Значення етнодиференціюючих характеристик в мові, звичаях, обрядах, нормах поведінки, народному мистецтві. Функціональність і умовність поділу „ми” – „вони”. Стійкість етнічної самобутності і самосвідомості в сучасних стосунках. Етнічна ідентичність людини і проблема міграції в сучасному світі.

Національна культура і націоналізм. Основні підходи до вивчення і оцінки національних утворень. Формалістична концепція. Обмеженість і умовність „природних” характеристик для визначення нації. Релятивістська концепція нації як втілення політико-ідеологічного руху за самовизначення. Культурно-комунікативний підхід. Роль мови, освіти і художньої культури в утвердженні національної самосвідомості. Націоналізм і модернізація. Роль розширення обміну і комунікативних зв'язків в зміцненні національної єдності. Значення економічних, політичних і культурних факторів для національної інтеграції. Націоналізм та історія. Звернення національної свідомості до історії та вибірковість історичної пам'яті.

Цивілізація як тип соціокультурної спільності. Головні характеристики цивілізації : а) створення всезагальних соціокультурних зв'язків індивідів та груп, переважаючих місцеву обмеженість і розділеність за соціальними і культурними ознаками (зміст принципу всезагальності); б) диференціація життєдіяльності; що забезпечує різноманітність громадського життя; в) забезпечення спадковості як зв'язку з минулим і як перспективи на майбутнє. Класифікація цивілізацій. Цивілізаційний поділ на Захід і Схід, на регіональні цивілізації. Духовна і соціальна структура цивілізацій. Динаміка цивілізаційних змін.

Динаміка культури. Різноманітність підходів до пояснення динаміки культури : економічна чи соціокультурна детермінація? Місце культури в суспільстві : надбудова , традиція чи самотність ? Критика формаційної концепції . Поняття прогресу та відставання в культурі .

Типи культурних змін суспільства : 1. історична зміна духовних фаз і етапів , пов'язана зі зміною основних типів соціальності (доіндустріальний, індустріальний , постіндустріальний). 2. Зміна духовних стилів, художніх жанрів, напрямків , орієнтацій та мод. 3. Збагачення і диференціація. 4. Культурний застій . Прояви культурного застою в класичних східних цивілізаціях. 5. Послаблення диференціації, спрощення , занепад і деградація. 6. Криза культури як прояв невідповідності різних частин соціокультурної системи. Шляхи подолання кризи : ізоляція від зовнішнього світу, реформація, посилення серединної культури, регуляція різноманітності, перетворення культури. 7. Циклічні зміни. Стійкість циклічних змін в культурі , великі і малі , загальні і локальні цикли. Час як шкала циклічних змін. Масштаби виміру часу. Інверсія як „маятниковий” перехід від одного крайнього стану до іншого і зворотньо, викликаний слабкістю серединної культури. Взаємне відторгнення носіїв крайніх принципів і втрата культурних досягнень в період інверсії . 8. відродження як звернення до раннього і більш багатого періоду культурного життя. Відмінності змісту відродження в різному культурному контексті. Відродження і ривавел. Дискусії про статус європейського Ренесансу , співвідношення тенденцій відродження на Заході і Сході. Перетворення як радикальна зміна культури при збереженні попередніх набутиків. Поліморфізм культурної динаміки. Духовна і соціальна структура змін в культурі. Співвідношення стійкості і змін, центру і периферії. Культурна динаміка як сукупність різноманітних процесів і тенденцій . Несумісність ритмів в різних сферах культури і порушення їх кореляції.

Джерела і фактори культурної динаміки : 1. Інновація – винахід. Соціальні і культурні передумови запровадження інновацій. 2. Спадкоємність. Соціальні і культурні варіанти звернення до минулого. Культурний спадок як загальна сума досягнень даного суспільства в сфері культури, традиція як передача безпосередньо використовуваних зразків минулого. Традиціоналізм як опір нововведенням. Руйнація культурної спадщини. 3. Дифузія як поширення культури в географічному або соціальному сенсі. Фактори, які впливають на дифузію : ступінь інтенсивності контактів , умови контактів , добровільність чи примусовість , рівень розвитку взаємодіючих суспільств. 4. Синтез як поєднання запозиченого і елементів власного набутку. Роль синтезу в формуванні національних культур і цивілізацій.

Динаміка цивілізацій Заходу і Сходу. Проблема динаміки в різних світових цивілізаціях. Динаміка культур в сучасному світі. Значення міжнаціональних контактів в розвитку культур. Роль субкультур, національних меншин і соціальних конфліктів в динаміці культури.

Типи соціокультурної регуляції.

Тема 1. Доіндустріальний тип соціальності і культурна регуляція. Соціальний механізм комунітарних зв'язків . Комунітарні зв'язки в традиційних структурах і притаманні їм принципи соціокультурної регуляції. Соціокультурна різноманітність традиційних суспільств . Співвідношення локальної солідарності і антагонізму „ми – вони”. Соціальна ієрархія і система експлуатації . Місце досяжних орієнтацій.

Духовне виробництво в доіндустріальному суспільстві . Структура і цінності традиційної культури . Особливості сприйняття світу в традиційній свідомості . Синкретизм функцій традиційних культур . Міфологізм як нерозривність нормативних, ціннісних, пізнавальних і комунікативних елементів. Культ предків, роль обряду, соціальні функції магії. Реалізація солідарності та антагонізму , егалітаризму та

ієрархізму в культурі. Культура сорому і культура провини. Ставлення до праці, багатства, часу і влади в доіндустріальних суспільствах. Статусне споживання і ранги престижу.

Соціокультурна різноманітність доіндустріальних суспільств.

Держава в доіндустріальній системі стосунків. Ставлення до влади в традиційній масовій свідомості. Культ влади і правителя. Умови легітимності влади. Уявлення про „справедливого правителя”. Принципи впорядкованості управління. Чи існував „східний деспотизм”? Рамки державно-бюрократичного регулювання. Протиріччя політичної системи. Роль релігії в соціокультурній регуляції.

Тема 2. Соціокультурні характеристики індустріального та постіндустріального суспільства.

Соціокультурні характеристики індустріального суспільства. Принципи соціальності індустріального суспільства, його економічна культура. Ціннісні мотивації підприємництва і трудової діяльності. Базові культурні характеристики індустріального суспільства. Секуляризація, ріст просвіти та розвиток масової освіти. Формування національної культури. Утвердження принципу реалізму. Громадянське право як компонент соціокультурної регуляції.

Соціокультурні характеристики зрілого індустріального суспільства. Масовість виробництва. Поділ людського буття на „працю” і „дозвілля”. Споживання енергії як критерій рівня життя. Світ як функціональна предметність. Постійний розрив з традицією. Нові засоби комунікації (мас-медіа). Моделі мислення.

Функціональні цінності індустріального суспільства: орієнтація на досягнення, активність, право, прогрес, індивідуалізм, універсалізм, повага до науки та спеціальних знань. Етика підприємництва. Соціокультурні фактори попиту.

Соціокультурні протиріччя індустріального суспільства. Фрустрація і аномія як наслідок технологічної і бюрократичної раціоналізації. Антагонізм людини і техніки. Споживацтво і гедонізм як корелят технологізму. Соціологічний аналіз споживання і реклами. Альтернативні рухи в буржуазному суспільстві. Критика техногенної цивілізації. Екологічні межі індустріалізму. Критика індустріального суспільства в працях Е. Фромма. Сатиричне зображення техніцистської цивілізації в творах Є. Замятіна і О. Хакслі. Криза класичної культури. Культура модерну.

Масове суспільство і культура. Технологічні і соціальні фактори, які формують масову культуру. Засоби масової комунікації в масовій культурі. Механізм масової культури та її функції: адаптація до масового суспільства, релаксація, маніпуляція. Види масової культури, жанри масової літератури та музики, аудіовізуальні засоби, глядацький спорт, наркотики. Соціальні і духовні характеристики масової культури. Культивування розширеного споживання та роль реклами у формуванні способу життя різних верств населення. Критика масової культури. Позитивні і критичні оцінки масового суспільства та його культури. Соціологічна та елітарна критика. Еволюція масової культури і тенденції формування етизованої культури „середнього рівня”. Соціокультурні аспекти модернізації. Формування теорії модернізації. Сутність модернізації. Варіанти взаємодії самотності і сучасності. Соціальні розрізи культури перехідного суспільства. Модернізація та ідеологія.

Соціокультурні характеристики постіндустріального суспільства. Науково-технічна революція чи постіндустріальне суспільство? Технологія і культура. Економіка, заснована на науці, збереженні ресурсів і природного середовища. Значення виробництва знань, роль інформатики та сфери послуг. Динаміка зайнятості і дозвілля. Формування робітника нового типу і роль інтелектуальної праці. Зміни в соціальних структурах: роль професіоналізації у виробництві і плюралізму в споживанні.

Політичні зміни. Масовість і плюралізм політичного життя. Зміни в культурі. Новий культурний образ суспільства. Підвищення ролі духовного виробництва. „Книжна” та „екранна” культури і роль аудіовізуальних засобів та інформаційних систем. Інтернаціональність, компактність, різноманітність інформації. Орієнтація на майбутнє. Нові ціннісні орієнтації і ставлення до праці. Роль системи освіти у виробництві та запровадженні знань та орієнтацій. Значення освіти у формуванні нових еліт.

Соціокультурні проблеми праці та підприємництва в постіндустріальному суспільстві. Культура виробництва і культурне споживання. „Роздвоєння” культури: принципи раціональності та ефективності проти орієнтації на чуттєве споживання та розваги. Протиріччя постіндустріального суспільства.

Тенденції „відродження мистецтва”, престижний вплив високої культури. Постмодернізм в культурі. Естетичні засади постмодернізму. Функції постмодернізму в суспільстві.

Критика новітніх тенденцій в культурі. Контркультура та альтернативні рухи. Проблема глобальних центрів та периферії в постіндустріальну епоху.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Соціальна культурологія в системі соціальних та гуманітарних наук.

1. Виникнення соціальної культурології та її місце в системі соціологічних та культурологічних дисциплін.
2. Предмет і завдання соціальної культурології як науки.
3. Рівні функціонування соціальної культурології.
4. Соціологічні концепції культури.

Теми наукових доповідей

Соціальні реалії і культурні значення в культурі XIX – XX ст.. Принцип соціокультурної еквівалентності.

Захід і Схід як соціокультурні парадигми у XVIII, XIX, XX ст. Еволюція соціокультурної картини світу в українській (західноєвропейській, американській, будь-якій східній) культурі.

Культурні парадигми. Умови культурної стабільності та динаміки.

Культурні механізми соціальних процесів і соціальні механізми культурних процесів.

Інверсія і медіація як соціокультурні механізми.

Культурна революція і культурна еволюція.

Теорія культурного вибуху в її застосуванні до культурно-історичних процесів.

Соціокультурний прогрес : критерії та умови.

Циклічність культурно-історичного розвитку в світлі соціальної культурології.

Література

- Ерасов Б. Социальная культурология. – М., 2000
- Иконникова С.Н. История культурологии : идеи и судьбы. – СПб., 1996
- Ионин Л.Г. Социология культуры: путь в новое тысячелетие. Учеб. пособ. – М.: 2000.
- Культурология . XX век. Энциклопедия. В 2-х т.т. – СПб.: Университетская книга, 1997.
- Маркарян Э. Теория культуры и современная наука: Логико-методологический анализ. – М., 1983.
- Погорілий О. Соціологічна думка XX століття. – К.: 1996.
- Соціальна філософія : короткий енциклопедичний словник / загальна редакція і укладання : В.П. Андрущенко, М.І. Горлач. - Київ ; Харків : ВМП "Рубікон", 1997. - 400 с.
- Соціологія культури в новому тисячолітті : Навчально-методичний посібник для викладачів та студентів. – Харків, 2002.
- Філософський словник соціальних термінів / під загальною редакцією В.П. Андрущенка. - Київ ; Харків, 2002. - 670 с.

Тема 2 . Проблеми взаємодії суспільства і культури в працях М. Вебера

1. Принципи розуміючої соціології М. Вебера.
2. Соціологія культури М. Вебера.
3. Поняття типу раціональності у М. Вебера.
4. Логіка наук про культуру з точки зору соціології.
5. Принцип свободи від оцінки в соціальній культурології.

Теми наукових доповідей

Покликання і професія вченого, політика, релігійного діяча (за М.Вебером).

Картина світу в різних культурах (за М.Вебером).

Логіка культурно-історичного процесу та її зумовленість.

Цінності і ціннісні орієнтації в стабільні і перехідні (кризові) епохи.

Культурологічна верифікація в різні історичні епохи. Соціокультурний релятивізм. Принципи розуміючої соціології М.Вебера в застосуванні до культури XIX – XX ст. Культура і суспільство в спадщині Е. Дюркгейма. „Примерк Європи” О. Шпенглера як досвід соціокультурного аналізу. Соціально-антропологічні теорії культури (науково-аналітичний огляд або конкретизація на вибір студентів).

Джерела.

Вебер М. Критические исследования в области логики наук о культуре. (www.gorod.org.ru/biblio.shtml)
Вебер М. Основные социологические понятия (www.gorod.org.ru/biblio.shtml)
Вебер М. Политика как призвание и профессия (www.gorod.org.ru/biblio.shtml)
Вебер М. Про деякі категорії розуміючої соціології. <http://www.philsci.uniw.kiev.ua>
Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма (www.gorod.org.ru/biblio.shtml)
Вебер М. Смысл “свободы от оценки” в социологической и экономической науке (www.gorod.org.ru/biblio.shtml)

Література

Буття людини, природа та соціум : соціально-філософські виміри. Харків, 1998. 78с.
Гайденок П.П., Давыдов Ю.Н. История и рациональность : Социология Макса Вебера и Веберовский ренессанс. – М.,1991
Ионин Л.Г. Понимающая социология. М.: 1984.
Качанов, Юрий. Социология социологии : антитезисы / Российско-французский центр социологии и философии Института социологии Российской академии наук. - Москва ; Санкт-Петербург : Институт экспериментальной социологии ; Алетейя, 2001. - 186 с.
Патрушев А.И. Расколдованный мир Макса Вебера. М.,1992.
Реконструкція світоглядних парадигм (Нові тенденції в західній філософії) / Під ред. Ляха В. В. – К.,1995
Степаненко В. Суспільна трансформація у соціокультурній моделі інтерпретації. / Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2003. №2. С.131
Dodd, Carley H. Dynamics of Intercultural Communication. - Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown Publishers, 1987. - xii, 316 p.
Goldblatt, David. Social theory and the environment. - Boulder : Westview Press, 1996. - XII, 247 p.
Kolipiński J. Człowiek. Srodowisko. Gospodarka. Przestrzeń. Warszawa, PWN, 1978. 149s.

Тема 3. Соціокультурна стратифікація суспільства.

1. Горизонтальний і вертикальний зрізи культури.
2. Соціокультурна стратифікація в традиційному, авторитарному, тоталітарному і демократичному суспільствах.
3. Критерії стратифікації Т. Парсонса застосовані для вивчення культури.
4. Типи соціокультурних структур.
5. Види соціальної стратифікації.
6. Багатовимірність соціокультурної диференціації.

Теми наукових доповідей

Т. Парсонс і його методологія соціокультурного аналізу.
П.Сорокін як класик американської соціології культури.
Стратифікація дореволюційної, радянської та пострадянської культури в Україні (порівняльний аналіз).
Культура масова і культура елітарна : абсолютне і відносне в їх типології.
Андеграунд як соціокультурний феномен.

Молодіжна субкультура сучасної України в контексті інших субкультур.

Література

- В. Заборовський Еволюція соціальної структури : перспектива генерацій / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2005, №1, с.8-36
- Интеллигенция в условиях общественной нестабильности / Межрегиональный центр фундаментальных исследований. Москва : Эдиториал УРСС, 1996. - 303с.
- Интеллигенция и власть / Межрегиональный центр фундаментальных исследований ; составитель и редактор А.И. Стеденикин. - Москва : Эдиториал УРСС, 1999. - 222 с.
- Карвацький А., Антонович Д.. Андерклас і культура бідності в осередках колишніх державних сільських господарств у контексті теоретичних та інтерпретаційних дискусій / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2005, №1, с.36-71
- Костенко Н. Медіа-класи або коди нерівності / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2003, №2, с.16-27
- Куценко О.Д. Суспільства нерівних: класовий аналіз нерівностей в сучасному суспільстві : Спроби західної соціології. Харків,2000. – 316с.
- Оксамитна С., Бродська С. Соціальний клас як чинник диференціації життєвих шансів / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2004, №2, с.28-40
- Парсонс Т. Понятие общества: компоненты и их взаимоотношения – Russian URL: <http://sociologi.narod.ru/lib/Parsons.html>
- Парсонс, Талкотт. О структуре социального действия/ Под общей редакцией В. Ф. Чесноковой и С. А. Белановского. - Москва : Академический Проект, 2000. - 879 с.
- Пилипенко В., Волянська О. Підліткова агресія в контексті сучасної соціокультурної ситуації / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2004, №4, с.5-16
- Роль еліт у трансформаційному суспільстві. М-ли круглого столу. К.: 2003.
- Korałewicz-Zębiak I. System wartości a struktura społeczna. Wrocław: Ossolineum, 1974.249s.
- Olmsted, Michael S. Il gruppi sociali elementari. - Bologna: Societ3 Editrice il Mulino 1972. - 156 p.
- Structured Social Inequality: a Reader in Comparative Social Stratification/ Edited and with Introductions by Celia S. Heller. - New York: Macmillan Company, 1989. - 548 p.

Тема 4. Суб'єкт культури. Соціокультурна детермінація особистості.

1. Поняття і типологія суб'єкта культури.
2. Соціокультурні закономірності поведінки і мислення індивідуальних та колективних суб'єктів культури.
3. Соціокультурні процеси та їх класифікація стосовно суб'єкта культури.
4. Тріада „особистість-суспільство-культура” як узагальнений предмет культури.
5. Поняття соціокультурної парадигми.
6. Особистість і культурна творчість.

Темі наукових доповідей

- Лідерство в культурі : критерії оцінки та способи інтерпретації.
- Особистість і творча індивідуальність в культурі.
- Масовість і народність в культурі як загальне та особливе.
- Чому слід враховувати соціальну спрямованість творчості при вивченні конкретного творчого суб'єкта?
- Як співвідносяться між собою поняття „мистецтво”, „творчість”, „талант” ?

Література

- Голіченко Т. Інтелектуали у фокусі сучасних французьких соціологічних, політологічних та історичних досліджень / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2004, №2, с.42-54

- Злобіна О. Особистісна складова суспільних змін : соціологічний контекст / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2003, №3, с.32-45
- Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. К.: 2004. 400с.
- Злобіна О., Тихонович В. Суспільна криза і життєві стратегії особистості. К.: Стилос, 2001. 237с.
- Ларцев В.С. Соціальні і культурні детермінанти формування особистості. К.: Принт-експрес, 2002. 429с.
- Ларцев В.С. Соціокультурний генезис особистості : соціально-філософський аналіз. К.:2002. 359с.
- Лебон Г. Психология народов и масс. СПб.,1995. – 316с.
- Левченко О.О. Культура творчої особистості. Луганськ, 1999. – 116с.
- Мещанова Г. Соціально-психологічне дослідження особистості : Теоретико-методологічний аспект. Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 85с.
- Московичи С. Век толп. // www.yurpsy.by.ru/biblio/moskov/02.htm - 45к
- Московичи С. Машина, творящая богов. М., 1998.
- Муляр В.І. проблема становлення особистості в системі „індивід-суспільство”(філософсько-культурологічний аналіз). Житомир,2005.319с
- Муляр В.І. Самореалізація особистості як соціальна проблема. Житомир,1997.214с.
- Соціалізація особистості. Зб. наукових праць. Гол.ред. Капська А.Й. К.:2000
- Франкл В. Человек в поисках смысла. М.,1994.
- Хоффер, Эрик. Истинноверующий : мысли о природе массовых движений / Европейский гуманитарный университет. - Минск : Издательство ЕГУ, 2001. - 199 с.
- Ходорівська Н. Ситуаційні негативи повсякденності й адаптивні ресурси людини / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2004, №4, с.140-151
- Ціннісні орієнтації в громадянському становленні особистості. Збірник науково-методичних статей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ-Дрогобич, 1998. 194с.
- Циба В.Т. Соціологія особистості: системний підхід (Соціально-психологічний аналіз). К.:2000.151с.
- Człowiek wobec świata / Pod red. Zb. Hulla. Olsztyn,1996. 304s.
- Mendoza, Patrick M. Extraordinary people in extraordinary times : heroes, sheroes, and villains. - Englewood : Libraries Unlimited, Inc., 1999. - X, 142 p.
- Rodziński, Adam. Osoba i kultura. - Warszawa : Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych, 1985. - 184 s.

Тема 5. Рольові уявлення в культурі.

1. Рольові структури суспільства та їх культурно-семантичний зміст.
2. Серйозна і сміхова культури як рольова диференціація суб'єкта і об'єкта культури.
3. Стили життя і поведінки з позицій рольового підходу до культури.
4. Морфологія кольору як оптимальна модель рольового підходу до вивчення культури (Й.-В. Гете, В.Кандинський, К. Малевич, М.Люшер).
5. Соціально-психологічна методологія Е.Берна з аналізу та інтерпретації рольових ігор.

Темі наукових доповідей

- Культурний конформізм в різних регіонах та історичних парадигмах.
- Культурний плюралізм і монізм в класичну і некласичну епохи.
- Культурне інсценування як механізм соціокультурної зміни.
- Соціалізація та акультурація в культурі як розподіл ролей в нормативних соціокультурних системах.
- Аналіз рольових ігор особистості в поведінці, одязі, інтер'єрі, моді.

Поняття габітусу і розподіл ролей в політиці (П. Бурдьє).

Література

- Берн С. Игры, в которые играют люди: Психология человеческих взаимоотношений. Люди, которые играют в игры: Психология человеческой судьбы. Л., 1992. – 400с.
- Гейзінга Й. Homo ludens. К.: Основи, 1996.
- Корабльова Н.С. Багатомірність ролівої реальності: ролі і маски : лик та личина. Харків, Харківський національний університет імені Василя Каразіна, 2000. 288с.
- Кравченко Е.И. Эрвин Гофман. Социология лицедейства. М., 1997.
- Кристева Ю. Самі собі чужі. К.: Основи, 2004. 262с.
- Лобанова А. Індивідуально-особистісний і соціально-груповий рівні соціальної мімікрії :теоретико-методологічний аспект / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2003, №4, с.139-150
- Люшер М. Сигналы личности : ролевые игры и их мотивы. Воронеж, 1995. – 160с.
- Мостовая И.В. Социальное расслоение : символический мир метаигры. М., 1996.
- Муляр В.І. проблема становлення особистості в системі „індивід-суспільство”(філософсько-культурологічний аналіз). Житомир, 2005. 319с
- Соціалізація особистості. Зб. наукових праць. Гол.ред. Капська А.Й. К.: 2000
- Ходорівська Н. Ситуаційні негативи повсякденності й адаптивні ресурси людини / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2004, №4, с.140-151
- Tyszka A. Uczestnictwo w kulturze. O różnorodności stylów życia. W-wa, PWN. 1971. 317s.
- Zachowanie człowieka w organizacji/ Pod red. W.E.Scotta, juniora, L.L.Cummingsa. - [Т. 2]. - Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1983. - 303 s.

Тема 6. Проблема культурної ідентичності.

1. Поняття ідентичності : психологічний, соціологічний та культурологічний контекст.
2. Механізми ідентифікації та її прояви.
3. Історична еволюція розвитку форм культурної ідентичності.
4. Вияви та типологія сучасних форм культурної ідентичності.

Теми наукових доповідей

Проблема соціокультурної адекватності особистості
Функції культури повсякденності при зміні історичних парадигм.
Традиція, канон і стиль з точки зору соціальної культурології.
Культурний стиль і життєва форма (соціокультурний аналіз).
Проблема цивілізаційної ідентичності в концепції С. Хантінгтона.
Етнічна та релігійна ідентичність : форми вияву.
Гетерогенність сучасних форм ідентичності.

Джерела.

Сміт Е. Національна ідентичність . К.: Основи, 1994
Erickson E.H. Identity : Youth and crisis. London : Faber & Faber, 1968

Література.

- Идентичность и конфликт в постсоветских государствах. – М., 1997. – 238с.
- Игнатенко В.П., Павленко И.О. Идентичность : философский и психологический анализ. – Харьков, 1995.
- Лобанова А. Індивідуально-особистісний і соціально-груповий рівні соціальної мімікрії :теоретико-методологічний аспект / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2003, №4, с.139-150
- Марков Б.В. Храм и рынок : Человек в пространстве культуры. СПб., 1999
- Николаев В.Г. Идентичность / Культурология. XX век. Энциклопедия, т.1. – СПб.: Университетская книга, 1997
- Пол , гендер, культура / Под ред. Э. Шоре, К. Хай дер. М., 1999. 215с.

Савоскул С. Суверенізація України: етнічна ідентичність українського та російського населення / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2003, №4, с.44

Соціокультурні ідентичності та практики / За ред. А. Ручки. К.: Інститут соціології НАН України, 2002. – 315с.

Шульга Н.А. Этническая самоидентификация личности. К.,1996

Тема 7. Соціокультурні інститути і проблема управління культурою.

1. Основні фактори і аспекти соціальної інституціалізації культури.
2. Проблема держави і церкви як соціокультурних інституцій: історичний аспект та сучасні прояви.
3. Роль освіти та виховання в формуванні та функціонуванні соціуму.
4. Інституційні структури науки, мистецтва, ЗМІ та їх вплив на суспільство.
5. Проблема управління культурою в тоталітарному, авторитарному та демократичному суспільствах.

Темі наукових доповідей

Співвідношення функцій культури та її інститутів.

Освіта та виховання як соціокультурні інститути.

Політичне нормування культури як форма насильства над її природно-історичним розвитком.

Церква як соціокультурний інститут.

Шоу-бізнес в сучасній Україні і в Росії : соціокультурні і компаративістські моделі.

Сучасний ринок культурних товарів і послуг.

Менеджмент в сфері культури і сучасні культурні технології.

Культура повсякденності та інтелектуальна культура (специфіка і типологія).

Культура і влада в історії світової та вітчизняної культури. Досвід аналізу конкретної культурної політики.

Література.

Барматова С. Місце і роль політичної комунікації у трансформації українського суспільства / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2004, №2, с.107-120

Добронравова І., Фінкель Л. Динамічний хаос у соціумі як середовище соціальної самоорганізації / Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2005. №2. №1. С.168-181

Кучма І. Медіа і влада . Сучасні концептуалізації / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2004, №2, с.78-90

Макеев С. Соціальні інститути : класичні тлумачення й сучасні підходи до вивчення

Матусевич В. Соціальний інститут : функція , генеза, структура. / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2004, №4, с.43-55

Паперно, И. Самоубийство как культурный институт. - Москва: Новое литературное обозрение, 1999. - 256 с.

Проблеми розвитку соціологічної теорії . Трансформація соціальних інститутів і інституційних структур суспільства / За ред. Шульги М.А., В.І. Ворони / К.: І-т соціології НАН України, 2003. – 597с.

Резник О. Інституціональні чинники стабільності слабоінтегрованого українського суспільства / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2005, №1, с.155-168

Чернецький Ю. Сучасний інституціоналізм як напрям соціологічного теоретизування / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2003, №2, с.33-45

Шевчук П.І. Соціальна політика. Львів, Світ,2003. – 399с.

Щокін Г.В. Теорія соціального управління. К.:МАУП, 1996. 407с.

Яценко А.М. Організаційно-культурні ресурси і механізми соціального управління (соціологічний аналіз). Одеса, Астропринт,2003. 205с.

Тема 8. Соціальна культурологія Франкфуртської школи (Т. Адорно, Г. Маркузе, Е. Фромм та ін.)

1. Критика суспільства представниками Франкфуртської школи.
2. Позитивна програма франкфуртської соціології культури.
3. Ідеологія травня 1968р. Теорія контркультури у франкфуртців.
4. Поняття односторонньої людини в суспільстві і культурі.
5. Ерос і цивілізація в аналізі Г. Маркузе та Е. Фромма. Неофрейдизм.
6. Неомарксизм соціології культури Франкфуртської школи.

Теми наукових доповідей

Спільне і відмінне в трактуванні проблеми „соціум-культура” представниками франкфуртської школи та ідеологами марксизму.

Своєрідність інтерпретації несвідомого в соціології культури франкфуртської школи (в порівнянні з фрейдизмом).

Бунт і бунтарство як найбільша цінність в культурі.

Відмінності між цивілізацією і культурою в тлумаченні представників франкфуртської школи.

Просвітництво як обман населення (в теорії франкфуртської школи).

Індустріальне суспільство і його акцептація в представників радикалізму.

Джерела.

Адорно Т. Теорія естетики. К.: Основи, 2002. 518с.

Маркузе Г. Одномерный человек. Исследование идеологии развитого индустриального общества. Пер. с англ. М.: REFL-book, 1994.

Маркузе Г. Ерос і цивілізація. К.,1995.320с.

Фром Э. Иметь или быть?

(www.lib.ru/PSIHO/FROMM/haveorbe.txt)

Фром Э. Бегство от свободы

(www.avtonom.org/lib/theory/fromm/begstvo/)

Хабермас Ю. Демократия, разум, нравственность: Московские лекции и интервью. М., 1995.

Хоркхаймер М., Адорно Т.В. Диалектика Просвещения. Философские фрагменты. М.: СПб., 1997.

www.auditorium.ru/books/2278/Themes/theme11.htm - 8к

Література

Барматова С. Роль Ю. Габермаса у розвитку універсальної теорії політичної комунікації / Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2003. №2. С.60-72

Давыдов Ю.Н. Критика социально-философских воззрений Франкфуртской школы. М.,1977.-320с.

Модерн як соціокультурний феномен. Львів, Світ, 1999. – 53с.

Неомарксизм и проблемы социологии культуры. М.,1980.

Попова І. Доля однієї соціологічної парадигми (до 120-ї річниці від дня смерті К. Маркса) / Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2003. №2. С.131

Степаненко В. Суспільна трансформація у соціокультурній моделі інтерпретації. / Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2003. №2. С.131

Соловьева Г.Г. Негативная диалектика: (Два образа критич. теории Т.В. Адорно). Алма-Ата, 1990;

Фарман И.П. Социально-культурные проекты Юргена Хабермаса / РАН. Ин-т философии. - М., 1999. - 244 с.

Bock, Philip K. Modern Cultural Anthropology: an Introduction. - New York: Alfred. A. Knopf, 1969. - 467, IX p.

Szylczewski, Michał. Pax Humana: Współczesny kształt odwiecznego problemu. - Warszawa: Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1981. - 250 s.

Wielowieyski, Andrzej. Przed trzecim przypieszeniem: Szkice do zagadnień rozwoju społecznego. - Warszawa: Biblioteka "Więzi", 1968. - 424 s. (Biblioteka "Więzi"; T. 24).

Тема 9. Проблема „культура-суспільство” в спадщині західного постмодернізму (М. Фуко, Р. Барт, Ж. Бодрійяр, У. Еко та ін.) .

1. Загальне і особливе в постмодерністських соціологічних концепціях.
2. Полеміка постмодерну з модерном : зміст і сенс.
3. Маргінальні проблеми суспільства як предмет соціології культури постмодерну.
4. Ціннісно-смісловий релятивізм постмодерністської соціології культури.

Теми наукових доповідей

Парадоксальність тематики постмодерністської соціології культури з точки зору класичної соціології.

Співвідношення соціуму і культури в трактуванні пост модерністів.

Сенс полеміки постмодерністів з представниками модернізму.

Постмодерністські концепції культури : спільне і відмінне.

Джерела.

Бауман З. Життя у фрагментах <http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Бауман З. Ессе про постмодерністську мораль (Там само)

Барт

Бодрійяр Ж. Символічний обмін і смерть

<http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Бодрійяр Ж. Естетика ілюзій, естетика втрати ілюзій

<http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Еко У. Інновація та повторення (між естетикою модернізму та постмодернізму)

<http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Ліотар Ж.-Фр. Стан постмодерн <http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Ліотар Ж.-Фр. Відповідь на питання, що таке постмодерн

<http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Еко У. Інтерпретація та історія <http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Фуко М. Слова і речі : археологія гуманітарних наук.

<http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Фуко М. Історія безумства в класичну епоху.

<http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Фуко М. Народження клініки. <http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Фуко М. Що таке автор. <http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Література

Бурлачук В. Жан Бодрійяр, маси і „кінець соціології” / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2003, №2, с.46-58

Льїн П. Постмодернізм від витоків до кінця століття: еволюція наукового міфу <http://www.volunteering.org.ua/wordstown/library.html>

Ільюшина Е. Глобалізація і постмодерне суспільство / Соціологія : теорія, методи, маркетинг. 2004, №4, с.79-91

Козловски П. Культура постмодерна . М.,1997.

- Королько В., Танчер В. Основні напрями сучасного соціологічного теоретизування // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 1999, №1
- Лук'янець В. С., Соболев О.М. Філософський постмодернізм. Київ: Абрис. 1998.
- Погорілий О. Соціологічна думка ХХ ст. – К.,1996
- Постмодернисты о посткультуре: Интервью с современными писателями и критиками. М.,1996. 320с.
- Реконструкція світоглядних парадигм (Нові тенденції в західній філософії) / Під ред. Ляха В. В. – К.,1995
- Соколов Б.Г. Маргинальный дискурс Деррида. СПб.,1996.
- Социологические теории модерна, радикализованого модерна и постмодерна / Ю.А. Кимелев, Н.Л. Полякова. М.,1996.
- Чернієнко В.О., Кузнєцов А.Ю. **Постмодернізм** і марксизм у контексті сучасної соціальної філософії // Науковий вісник. Серія "Філософія" / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків: "ОВС", 2002. – Вип. 10. – С. 48-54.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ.

1. Соціальні реалії і культурні значення в культурі ХІХ – ХХ ст.. Принцип соціокультурної еквівалентності.
2. Захід і Схід як соціокультурні парадигми у ХУІІІ, ХІХ, ХХ ст. Еволюція соціокультурної картини світу в українській (західноєвропейській, американській, будь-якій східній) культурі.
3. Соціодинаміка стародавньої, середньовічної, класичної чи сучасної культури.
4. Стратифікація дореволюційної, радянської та пострадянської культури в Україні (порівняльний аналіз).
5. Цінності і ціннісні орієнтації в стабільні і перехідні (кризові) епохи.
6. Культурологічна верифікація в різні історичні епохи. Соціокультурний релятивізм.
7. Лідерство в культурі : критерії оцінки та способи інтерпретації.
8. Особистість і творча індивідуальність в культурі.
9. Масовість і народність в культурі як загальне та особливе.
10. Культурний конформізм в різних регіонах та історичних парадигмах.
11. Культурний плюралізм і монізм в класичну і некласичну епохи.
12. Соціокультурна інтеграція і диференціація як механізми історії культури.
13. Культурні парадигми. Умови культурної стабільності та динаміки.
14. Культурні механізми соціальних процесів і соціальні механізми культурних процесів.
15. Інверсія і медіація як соціокультурні механізми.
16. Культурна революція і культурна еволюція.
17. Теорія культурного вибуху в її застосуванні до культурно-історичних процесів.
18. Соціокультурний прогрес : критерії та умови.
19. Циклічність культурно-історичного розвитку в світлі соціальної культурології.
20. Культура масова і культура елітарна : абсолютне і відносне в їх типології.
21. Андеграунд як соціокультурний феномен.
22. Молодіжна субкультура сучасної України в контексті інших субкультур.
23. Шоу-бізнес в сучасній Україні і в Росії : соціокультурні і компаративістські моделі.
24. Сучасний ринок культурних товарів і послуг.
25. Менеджмент в сфері культури і сучасні культурні технології.
26. Культура повсякденності та інтелектуальна культура (специфіка і типологія).
27. Функції культури повсякденності при зміні історичних парадигм.
28. Традиція, канон і стиль з точки зору соціальної культурології.
29. Культурний стиль і життєва форма (соціокультурний аналіз).
30. Культура і влада в історії світової та вітчизняної культури. Досвід аналізу конкретної культурної політики.
31. Соціокультурна модернізація (типи і сценарії на конкретних прикладах).

32. Соціокультурне проектування в теоретичному та історичному аспектах.
33. Культурні архетипи в різному соціальному контексті.
34. Перетворені культурні форми : досвід соціокультурного аналізу.
35. Сучасна міфотворчість ХХ століття в соціологічному висвітленні.
36. Культурне інсценування як механізм соціокультурної зміни.
37. Культурні інститути як ціннісно-нормативне середовище особистості та суспільства.
38. М. Вебер як засновник розуміючої соціології. Принципи розуміючої соціології М.Вебера в застосуванні до культури ХІХ – ХХ ст..
39. Соціологія культури Е. Дюркгейма.
40. Соціологія культури Г. Зіммеля.
41. „Присмерк Європи” О. Шпенглера як досвід соціокультурного аналізу.
42. Соціально-антропологічні теорії культури (науково-аналітичний огляд або конкретизація на вибір студентів).
43. Т. Парсонс і його методологія соціокультурного аналізу.
44. П.Сорокін як класик американської соціології культури.
45. Соціальність повсякденності А. Шюца.
46. Цивілізація і ерос в інтерпретації Г.Маркузе та Е.Фромма.
47. Соціокультурні ідеї А.Камю і Ж.-П. Сартра (спільне і особливе).
48. Соціальне конструювання реальності П. Бергера і Т. Лукмана.
49. Зіткнення цивілізацій за С. Хантінгтоном як соціокультурна інтерпретація.
50. Постмодерністська соціологія культури (М.Фуко, Ж. Делез, Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Дерріда, Ж. Бодрійяр).

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ З КУРСУ „СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРОЛОГІЯ”.

1. Соціальна культурологія як особлива наука про роль та місце культури в суспільстві.
2. Предмет і завдання соціальної культурології як науки.
3. Проблема співвідношення соціальної культурології з іншими гуманітарними науками.
4. Структура соціальної культурології як науки.
5. Просвітництво про культуру та суспільство.
6. Витоки суспільства та культури в теорії катастроф (Л.Гумільов, А. Дж. Тойнбі).
7. Теорія еволюціонізму про соціокультурний розвиток.
8. Концепція дифузійнізму в соціальній культурології.
9. Символічний інтеракціонізм в соціальній культурології.
10. Значення М. Вебера для соціальної культурології.
11. Принцип свободи від оцінки в соціальній культурології.
12. Е. Дюркгейм та його роль в становленні соціології культури.
13. „Присмерк Європи” О. Шпенглера як досвід соціокультурного аналізу.
14. Структурно-функціональний підхід до культури та суспільства .
15. Соціокультурна різноманітність традиційних суспільств.
16. Соціокультурні характеристики індустріального суспільства.
17. Соціокультурні характеристики зрілого індустріального суспільства.
18. Соціокультурні характеристики постіндустріального суспільства.
19. П.Сорокін як класик американської соціології культури.
20. Молодіжна субкультура сучасної України в контексті інших субкультур.
21. Поняття соціокультурної парадигми.
22. Проблема культурної ідентичності.
23. Соціальна культурологія Франкфуртської школи (Т. Адорно, Г. Маркузе, Е. Фромм та ін.)
24. Проблема „культура-суспільство” в спадщині західного постмодернізму (М. Фуко, Р. Барт, Ж. Бодрійяр, У. Еко та ін.
25. Змістовні елементи духовного життя суспільства: звичаї як зразки поведінки.
26. Норми як засіб добровільної і усвідомленої співпраці людей.
27. Цінності як засіб соціокультурної регуляції.
28. Знання як елемент культури.
29. Значення (сенси) як елемент культури.
30. Структурні компоненти духовної діяльності : міфологія.
31. Релігія в системі соціокультурної регуляції.
32. Ідеологія і культура.
33. Художня культура і наука як види духовної діяльності.
34. Соціокультурна сутність особистості.
35. Функції культури в суспільстві.
36. Соціокультурна стратифікація і субкультури.
37. Багатовимірний характер соціокультурної диференціації.
38. Динаміка культури. Різноманітність підходів до пояснення динаміки культури.
39. Типи культурних змін суспільства.
40. Джерела і фактори культурної динаміки.
41. Поняття соціокультурного інституту.
42. Держава і культура. Поняття культурної політики.
43. Культура і ринок.
44. Структура саморегуляції культури.
45. Інтелігенція як провідна верства в духовному виробництві.
46. Рольові уявлення в соціокультурних системах.